

Asia: VN/17314/2022

Luonnos hallituksen esitykseksi laeiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain ja ulkomaalaislain 56 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt Suomen Akatemian lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain ja ulkomaalaislain 56 §:n muuttamisesta (VN/17314/2022). Akatemia kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ja lausuu seuraavaa:

Suomen Akatemian tehtävänä on edistää tieteellistä tutkimusta ja tutkimusedellytyksiä, toimia asiantuntijana tiedepolitiikan kehittämisessä ja toimeenpanossa sekä osallistua kansainväliseen yhteistyöhön. Akatemian toiminta tukee kansainvälisesti houkuttelevien osaamis- ja innovaatioekosysteemien rakentumista, kansainvälistä tutkimusyhteistyötä ja tutkijoiden houkuttelua Suomeen.

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi ehdotetaan, että kolmannen maan kansalaiselle tutkijalle myönnettävien oleskelulupien voimassaoloaika pidennettäisiin. Tämä koskisi sekä EU- että kansalliseen sääntelyyn perustuvia tutkijan oleskelulupia. Jatko-oleskelulupiin ei tulisi muutoksia. EU-sääntelyyn perustuva tutkijan oleskelulupa myönnettäisiin jatkuvana neljäksi vuodeksi tai enintään tutkimusorganisaation kanssa tehtävän sopimuksen ajaksi, jos sopimus on voimassa alle neljä vuotta. Tutkijalle myönnettävän kansallisen oleskeluluvan voimassaoloaika pidennettäisiin myös enintään neljäksi vuodeksi. Nykyisin EU- ja kansalliseen sääntelyyn perustuva ensimmäinen oleskelulupa voidaan myöntää tutkijalle enintään kahdeksi vuodeksi.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan lisäksi säädettävän uudesta jatkotutkintoa tekevän tutkijan oleskeluluvasta. Se myönnettäisiin jatkuvana viideksi vuodeksi, jollei sitä haeta lyhyemmäksi ajaksi. Jos jatkotutkinto ei valmistuisi viiden vuoden aikana, tutkinnon loppuun saattamiseksi voitaisiin hakemuksesta myöntää jatko-oleskelulupa. Keskeinen jatkotutkintoa tekevän tutkijan oleskeluluvan myöntämiseen liittyvä ehdotus on, että tutkijalta vaadittaisiin hakemuksen yhteydessä selvitys turvatusta toimeentulosta ainoastaan ensimmäisen vuoden osalta. Tutkijalla tulisi kuitenkin olla turvattu toimeentulo oleskeluluvan koko voimassaolon ajan.

Esitysluonnoksen tavoitteena on tehdä tutkijalle myönnettävästä oleskeluluvasta kansainvälisesti houkuttelevampi. Lisäksi tavoitteena on helpottaa tutkijan edellytyksiä suorittaa tutkimusta, kun oleskelulupa myönnettäisiin nykyistä pidemmälle voimassaoloajalle, ja ottaa sääntelyssä huomioon myös jatkotutkintoa tekevien tutkijoiden asema. Ehdotukset tukevat pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman, kansallisen TKI-tiekartan, korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030 -linjauksen sekä koulutus- ja työperäisen maahanmuuton tiekartan tavoitteita.

Suomen Akatemia pitää esitysluonnoksen tavoitteita ja ehdotuksia kannatettavina. Kansallisen TKI-tiekartan mukaisesti Suomen kilpailukyky ja hyvinvointi rakentuvat osaamiselle, tutkimukselle ja innovaatioille. Tavoiteltu TKI-toiminnan kasvu edellyttää, että kotimaisen osaamis- ja koulutustason noston lisäksi Suomen tulee olla entistä houkuttelevampi kansainvälisille tutkijoille, asiantuntijoille ja TKI-ammattilaisille. Akatemia pitää tärkeinä kaikkia toimenpiteitä, jotka tukevat tutkijoiden houkuttelua Suomeen.

Tutkimussektorilla työsuhteet ovat usein määräaikaisia ja erityisesti uran alkuvaiheessa lyhyitä, tai tutkimustyötä tehdään henkilökohtaisilla apurahoilla. Kolmansien maiden kansalaisia oleville tutkijoille tästä aiheutuu uuden työn tai rahoituksen sekä oleskeluluvan hakemiseen liittyvää epävarmuutta. Esitysluonnoksen ehdotukset tutkijan oleskelulupien voimassaoloajan pidentämisestä ja jatkotutkintoa tekevältä tutkijalta hakemuksen yhteydessä vain ensimmäiseltä vuodelta vaadittavasta selvityksestä toimeentulosta edistävät keskittymistä tutkimustyöhön sekä lisäävät Suomen houkuttelevuutta ja kilpailukykyä tutkimusympäristönä.

Suomen Akatemia kiinnittää huomiota siihen, että esitysluonnoksessa tutkijan oleskelupien voimassaoloaika ehdotetaan pidennettäväksi enintään neljään vuoteen. Osassa yliopistoja on käytössä tutkijoiden tenure track -urapolkuja, joissa määräaikaiset tehtävät voivat olla viiden vuoden mittaisia. Tarkoituksenmukaista voimassaoloaika voi olla perusteltua tarkastella tästä näkökulmasta.

Suomen Akatemia kiinnittää huomiota esitysluonnoksen viidennellä sivulla oleviin tilastoihin Suomen Akatemian tutkimusrahoituksesta. Lähdettä ei ole mainittu, mutta tiedot on mahdollisesti poimittu Suomen Akatemian kansainvälisestä kokonaisarvioinnista 2022. Teknisinä korjauksina Akatemia ehdottaa korjattavaksi kaksi ensimmäistä mainittua vuosilukua 2020 ja 2022 vuosiksi 2011 ja 2020 sekä muutettavaksi esitysluonnoksen ”nuoren tutkijan hakua” koskevat kohdat Akatemian

käyttämään muotoon ”tutkijatohtorin tehtävän haku” ja ”akatemiaturkija-ohjelmaa” koskeva kohta muotoon ”akatemiaturkijan rahoitusmuoto”.

Suomen Akatemia pitää esitysluonnoksen ehdotuksia tärkeinä. Akatemia korostaa samalla, että Suomen houkuttelevuus ja kilpailukyky tutkimusympäristönä vaativat laaja-alaisesti mm. TKI-tiekartan kuvaamia ja t&k-rahoituksen osalta parlamentaarisen TKI-työryhmän tunnistamia muita toimia.

Suomen Akatemian myöntämällä rahoituksella palkattavan tutkimushenkilöstön rekrytoivat tutkimusorganisaatiot, kuten yliopistot, ammattikorkeakoulut ja tutkimuslaitokset. Akatemia pitääkin tärkeänä, että esitysluonnoksen valmisteluun on osallistunut keskeisiä tutkimusorganisaatioita ja tutkijoita edustavia järjestöjä. Jatkossakin on tärkeää, että etsitään keinoja tutkijoiden Suomeen tulon helpottamiseksi, ja että tämä tapahtuu tiiviissä vuoropuhelussa tutkimusorganisaatioiden ja -yhteisön kanssa. Suomen Akatemia on valmis osallistumaan tähän vuoropuheluun.

Pääjohtaja Paula Eerola

Johtava tiedeasiantuntija Jussi Alho

Eerola Paula
Suomen Akatemia

Alho Jussi
Suomen Akatemia